

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 504/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen toimista uhanalaisen järvilohen suojelemiseksi

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Saara-Sofia Sirénin /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 504/2016 vp:

Mihin toimiin hallitus ryhtyy uhanalaisen järvilohen suojelemiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Järvilohikannan tila on huolestuttava ja siihen on lukuisia syitä. Suurimman haasteen muodostaa pitkä, yli 50 vuoden aikajakso, jolloin järvilohella ei ole ollut mahdollisuutta luontaiseen lisääntymiseen sen jälkeen kun Pielisjoen Kaltimon (1958) ja Kuurnan (1971) sekä Lieksanjoen Lieksankosken (1960) ja Pankakosken (1964) voimalaitokset valmistuivat ja Ala-Koitajoen säännöstely Pamilon voimalaitoksen (1955) tarpeisiin aloitettiin. Käytännössä 1960- ja 1970-luvun vaihteen jälkeen järvilohen poikaset on tuotettu kalanviljelylaitoksissa ja järvivaeluksen läpikäyneet ja luontaisille lisääntymisalueille kudulle palaavat emokalat on otettu kalanviljelylaitoksiin mäti- ja poikastuotannon tarpeisiin.

Luontainen järvilohipopulaatio ehti romahtaa ennen kuin emokalastoihin perustuvaa viljelyä ehdittiin lohien lisääntymisjokien rakentamisen jälkeen edes aloittaa. Lieksanjoen–Pielisen järvilohi kuolikin käytännössä sukupuuttoon jo 1960-luvulla, vaikka joitakin rippeitä kannan perimästä saatiin mahdollisesti pelastettua viljelyyn. Pielisellä järvilohikantaa on elvytetty 1980-luvulta lähtien Saimaan järvilohikannalla. Koko järvilohikantamme keinotekoisesta ylläpitovaiheen ajan järviaalueilta kutujokiinsa pyrkivien emokalojen määrät ovat olleet liian pieniä, vaihdellen alle 10 kalasta 70–80 emokalaan vuodessa.

Nykytilanteessa tärkeimpiä järvilohikannan elvyttämiskeinoja ovat lisääntymis- ja poikastuotantoalueiden pinta-alojen lisääminen ja näiden laadullisten ominaisuuksien parantaminen, eli sellaiset toimenpiteet, jotka edesauttavat kannan palauttamista luonnonolosuhteisiin. Maa- ja metsätalousministeriö suuntaakin hallituksen Luontopolitiikka-kärkihankkeen määrärahoja järvilohen kotijoissa Pielisjoella ja Lieksanjoella tehtäviin toimenpiteisiin vuosina 2016–2018. Kärkihankerahoitukseen turvin molemmissa kohteissa on voitu käynnistää ja suunnitella toteutettavaksi sellaisia toimenpiteitä, joihin ei aiemmin resurssien vähäisyydestä johtuen ole ollut mahdollisuutta. Kärkihankerahoitus on lisännyt merkittävästi alueiden toimijoiden elvyttämishankkeisiin kohdistuvaa kiinnostusta ja omarahoitusta.

Pielisjoen kärkihankkeessa Kuurnan voimalaitoksen yhteyteen on suunnitteilla toimenpiteitä, jotka mahdollistaisivat ohijuokсутуsuoman eli vanhan jokiuoman kehittämisen järvilohen li-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 504/2016 vp

sääntymis- ja poikastuotantoalueena. Kalatalouden ja voimatalouden tarpeet aivan uudella tavalla yhdistävää hanketta on viety eteenpäin alueellisen yhteistyöryhmän toimesta yhteistyössä Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n kanssa. Pielisjokeen laskevalla Ala-Koitajoella on vasta vuoden 2013 KHO:n joen virtaaman lisäämistä koskevan päätöksen jälkeen ollut olemassa edellytyksiä järvilohen lisääntymisympäristöjen rakentamiselle jokeen. Hanketta on viety eteenpäin Luonnonvarakeskuksen, Pamilon voimalaitoksen omistajan Vattenfall Oy:n ja Itä-Suomen yliopiston välisellä yhteistyöllä. Kärkihankerahoituksen turvin Ala-Koitajoella on pystytty jatkamaan mm. lisääntymisalueiden helikopterisorastuksia. Useilla uusilla poikasalueilla onkin jo löydetty luonnossa syntyneitä poikasia, joten luonnonkierron ensimmäiset tärkeät vaiheet Ala-Koitajoella on saatu onnistumaan.

Pieliseen laskevan Lieksanjoen kärkihankkeessa järvilohen elvyttämistoimenpiteitä on suunniteltu ja toteutettu kalastusalueiden, Metsähallituksen, Lieksan kaupungin, Luonnonvarakeskuksen ja Kemijoki Oy:n kanssa. Vuosina 2016–2018 Lieksanjoella tehdään mm. helikopterisorastuksia ja poikasistutuksia joen tuotantoalueille sekä tehostetaan emokalojen pyyntiä ja ylisiirtoa. Toimenpiteet tulevat ulottumaan aina Ruunaan koskialueille saakka. Lisäksi hankkeessa selvitetään Lieksankosken voimalan ohijuoksutusuoman lisävesitys- ja kunnostusmahdollisuuksia.

Kalastus on vaikeuttanut järvilohen vaellusta Saimaalla ja Pielisellä jo kymmenien vuosien ajan ja vain alle 1 tuhannesta kotijoestaan järvivaellukselle lähtevästä järvilohen poikasesta palaa takaisin kotijokeensa kudulle. Vuoden 2016 alusta voimaan tulleella uudella kalastuslailla ja -asetuksella kiristettiin huomattavasti järvilohen pyynnin ja saaliiksi ottamisen säännöstöä. Järvilohen rasvaevälliset yksilöt ovat nyt kokonaan rauhoitettuja Vuoksen vesistössä ja Hiitolanjoessa. Myös rasvaeväleikatut järvilohet ovat rauhoitettuja 1.6.–30.8. välisen ajan järvilohen keskeisellä vaellusalueella Vuoksen vesistössä. Eväleikatulle järvilohelle säädettiin lisäksi saaliskiintiö, joka sallii ainoastaan yhden rasvaeväleikatun kalan ottamisen kalastajaa ja vuorokautta kohti. Järvilohikannan tilan parantamiseen tähtäävät säädösmuutokset tulivat voimaan vasta vuoden alusta, eikä näiden vaikutusta vielä voida havaita järvilohikannan runsastumisena.

Järvilohkeen kohdistuva luvaton pyynti on noussut julkisuuteen tänä vuonna. Tietoisena luvattoman pyynnin esiintymisestä Pohjois-Savon ELY-keskus on rahoittanut järvilohetta turvaavaa kalastusvalvontaa jo useana peräkkäisenä vuonna aiempaa suuremmilla panostuksilla ja tänä vuonna toimintaan suunnattiin ennätyskelliset 40 000 euroa kalatalouden erityisavustusmäärärahoja. Ministeriö ja ELY-keskus ovat hakemassa keinoja tarvittavan pysyvemmän kalastusvalvontatoiminnan järjestämiseksi Pielisjoella ja Lieksanjoella. Valvontatoiminnassa on kehitettävää muun muassa julkistahojen saamiseksi entistä koordinoitumpaan valvontayhteistyöhön. Maa- ja metsätalousministeriöllä on lisäksi tarkoitus käynnistää kalastukseen liittyvän seuraamusjärjestelmän kehittämistä koskeva selvitys. Esillä ovat olleet muun muassa rangaistustason yleinen nostaminen ja mahdollisuudet kehittää törkeää kalastusrikosta koskevaa sääntelyä sekä sellaista menettämisseuraamusjärjestelmää, jossa seuraamuksen rahallinen arvo määrättäisiin tietyille kalalajeille asetuksella säädettyjen ohjeellisten arvojen perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa lopuksi, että tilanne järvilohen suhteen on kriittinen. Uusiin järvilohetta suojelevien rauhoitussäännösten, kannan luonnonlisäntymistä tukevien elvyttä-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 504/2016 vp

mistoimenpiteiden sekä emokalojen kulun ja vaelluspoikasten alasvaellusongelmien ratkaisemiseksi toteutettavien hankkeiden myötävaikutuksella tultaneen seuraavan 10–15 vuoden aikana näkemään, onko järvilohikantamme palauttaminen luontoon onnistunut ja kanta vahvistunut elinvoimaiseksi Saimaalla tai Pielisessä.

Helsingissä 24.10.2016

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen